

มูลค่าทางเศรษฐกิจและการจัดการป่าไผ่ซับลังกา จังหวัดลพบุรี

ECONOMIC VALUE AND MANAGEMENT OF SUBLANKA BAMBOO FOREST, LOPBURI PROVINCE

เสาวลักษณ์ ชมภูษ ¹
สมพร อิศวิลานนท์ ²

Saowaluck Chompunuch
Somporn Isvilanond

ABSTRACT:- The SUB-LANKA Bamboo Forest is a livelihood source of community forest's households. This study is aimed to evaluate the economic value in terms of the resource stock and the commodity flow of bamboo forest resources. At present, bamboo culm is under-utilized whereas bamboo shoot is, in contrast, over-utilized. Given the existing level of management practice of government and community, it is likely that sustainable use of the bamboo forest cannot be achieved in the long run.

บทคัดย่อ:- ป่าไผ่ซับลังกาเป็นแหล่งสำหรับพึ่งพาในการดำรงชีพของครัวเรือนหมู่บ้านป่าไผ่ การศึกษานี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าไผ่ดังกล่าว ทั้งในด้านมูลค่าของทรัพยากรในที่ตั้ง และการเก็บเกี่ยวเป็นสินค้า ในสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า การใช้ประโยชน์ของลำไผ่มีต่ำกว่าศักยภาพ (มีการใช้ประโยชน์ไปเพียง 3% ของปริมาณศักยภาพของลำไผ่) ในขณะที่การใช้ประโยชน์หน่อไผ่มีสูงกว่าศักยภาพ (เกินจากปริมาณศักยภาพของจำนวนหน่อไผ่ไปถึง 20%) จากสถานการณ์ของการจัดการทั้งของรัฐและชุมชนที่เป็นอยู่นี้ ชี้ให้เห็นว่าการใช้ทรัพยากรป่าไผ่ดังกล่าวจะไม่นำไปสู่การมีผลผลิตที่ยั่งยืนได้

คำนำ

ป่าไผ่ซับลังกาเป็นป่าไผ่ธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ในเขตพื้นที่โครงการปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติป่าซับลังกา จังหวัดลพบุรี ตั้งอยู่ที่ตำบลกุดตาเพชร อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โครงการปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติป่าซับลังกา ได้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านป่าไผ่ขึ้นเพื่อรองรับราษฎรที่อพยพออกมาจากป่าสงวนอันเป็นเขตต้นน้ำลำธารของห้วยลำสนธิซึ่งเป็นลำน้ำสำคัญที่ไหลลงสู่แม่น้ำป่าสัก หมู่บ้านป่าไผ่ที่จัดตั้งขึ้นนั้นประกอบด้วยราษฎร 4 หมู่บ้านจำนวน 574 ครัวเรือน (ในปี 2535) ได้แก่ บ้านวังเชื่อม บ้านหนองปล้อง บ้านหนองปรุ และบ้านหินลาว ซึ่งทางราชการมีหน้าที่ในการพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ให้กับราษฎรทั้ง 4 หมู่บ้านดังกล่าว ปรากฏว่า จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักบนเนื้อที่ทำกิน 14.5 ไร่ต่อครอบครัวนั้น รายได้ที่ได้รับค่อนข้างต่ำ ทำให้ราษฎรมีฐานะยากจนและความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างอัตคัดแบบพอมีพอกินเท่านั้น ราษฎรในพื้นที่จึงหันไปพึ่งพาป่าไผ่ซับลังกาซึ่งมีเนื้อที่อยู่ประมาณ 3,000 ไร่จากพื้นที่

¹ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ สงขลา 90110

² คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

เสริมให้กับราษฎรและยังเป็นเสมือนปากกันชนมิให้ราษฎรเข้าไปถูกรุกทำลายป่าสงวนแห่งชาติซับลังกาในยามที่ราษฎรเกิดความขัดสนในเรื่องรายได้ดังที่ปรากฏในอดีต

การใช้ประโยชน์จากป่าไผ่ซับลังกาโดยราษฎรนั้น ที่สำคัญมีอยู่ 2 อย่างคือ การนำลำไผ่มาใช้สอยในครัวเรือน และการเก็บหน่อไม้เพื่อนำมาจำหน่าย ซึ่งในแต่ละปีราษฎรก็ได้พึ่งพาการเก็บหน่อไม้เป็นรายได้เสริม และเก็บเป็นปริมาณกว่าพันกิโลกรัมต่อปี ในขณะที่การตัดลำไผ่มาใช้จะถูกจำกัดปริมาณตามระเบียบของกรมป่าไม้ ลักษณะการใช้ประโยชน์เช่นนี้ ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาที่น่าสนใจคือ สถานการณ์ทางกายภาพของป่าไผ่หรือศักยภาพของทรัพยากรป่าไผ่ที่มีอยู่ กับปริมาณการใช้ประโยชน์ที่เป็นจริงนั้น มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด และจะนำไปสู่การมีผลผลิตของป่าไผ่แบบยั่งยืนได้หรือไม่

กลุ่มประชากรที่ได้ทำการศึกษาและสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาเป็นประชากรของ 4 หมู่บ้านในเขตโครงการหมู่บ้านป่าไผ่ซับลังกา อันได้แก่ บ้านวังเขื่อน 128 ครอบครัวย บ้านหนองปล้อง 126 ครอบครัวย บ้านหนองพรม 146 ครอบครัวย และบ้านหินลาว 174 ครอบครัวย รวมทั้งสิ้น 574 ครอบครัวย จำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,870 คน การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากตัวอย่างที่สุ่มขึ้นมาหมู่บ้านละ 28 ตัวอย่าง (20%) และจากการสังเกตและพูดคุย พบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยบุกรุกพื้นที่ป่าอยู่ตอนเหนือของโครงการฯ และได้รับการจัดสรรที่ดินให้อยู่ในรูปของหมู่บ้านป่าไผ่ จึงได้อพยพลงมาอยู่ในบริเวณปัจจุบัน โดยได้รับที่ดินจัดสรรให้ครอบครัวละ 14.5 ไร่ เพื่อประกอบอาชีพและ 0.5 ไร่เพื่อยู้อาศัย

การประกอบอาชีพหลัก ราษฎรในชุมชนมีสภาพการดำรงชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมและดำเนินชีวิตแบบชนบทไทย ประชาชนประกอบอาชีพเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด ถั่วชนิดต่าง ๆ ข้าวฟ่าง และฝ้าย ส่วนอาชีพรองได้แก่ รับจ้างซึ่งมีทั้งรับจ้างทำงานภายในหมู่บ้าน รับจ้างทำงานในสวนป่าของโครงการหมู่บ้านป่าไผ่ และรับจ้างนอกพื้นที่ตามภูมิลำเนาเดิม จังหวัดข้างเคียงหรือกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพอื่น ๆ อันได้แก่ การเก็บหน่อไม้ การเลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และรับราชการ เป็นต้น ราษฎรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ดังนั้น การลงทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตจึงต่ำ และส่งผลเป็นวัฏจักรทำให้ผลิตต่ำและรายได้ต่ำตามไปอีก ขณะเดียวกันค่าครองชีพที่เริ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะการมีไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น อาทิเช่น พัดลม วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น ฯลฯ เหล่านี้ก็จะยิ่งทำให้สภาพการดำรงชีวิตแบบพอมีพอกินของชาวบ้านต้องขัดสนมากยิ่งขึ้น

รายได้ของครอบครัว รายได้ทั้งหมดของครอบครัว มาจากการประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ การเพาะปลูก การรับจ้าง การเก็บหน่อไม้ขายและการประกอบอาชีพอื่น ๆ อันได้แก่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และรับราชการ สำหรับการเพาะปลูกนั้นเป็นรายได้ต่อครอบครัวที่มีสัดส่วนมากที่สุด รายได้จากการเพาะปลูกในที่นี้เป็นรายได้สุทธิที่หักต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูกออกแล้ว

พิจารณาสัดส่วนรายได้ของแต่ละอาชีพภายในหมู่บ้าน (Table 1) บ้านวังเชื่อมมีรายได้หลักจากการเพาะปลูก 61% รองลงมาเป็นรายได้จากการประกอบอาชีพอื่น ๆ 15.7% ถัดมาเป็นรายได้จากการเก็บหน่อไม้ขาย 13.4% บ้านหนองปล้องมีรายได้หลักจากการเพาะปลูก 32.5% รายได้รองมาจากการเก็บหน่อไม้ขาย 28% สำหรับบ้านหนองพรมมีรายได้หลักมาจากการรับจ้าง 50.57% รองลงมาเป็น การเพาะปลูก 30.11% และมีการพึ่งพาป่าไผ่เป็นรายได้เสริม 12% และบ้านหินลาวมีรายได้จากการเพาะปลูกเป็นรายได้หลักในสัดส่วนร้อยละ 41 รองลงมาเป็น การรับจ้างร้อยละ 37 โดยมีการพึ่งพาป่าไผ่เป็นสัดส่วนน้อยที่สุดเพียง 6.47% และต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับอีก 3 หมู่บ้านข้างต้น หากพิจารณาเฉลี่ยของทั้ง 4 หมู่บ้าน รายได้จากการเพาะปลูกคิดเป็น 41.68% จากการรับจ้าง 30.10% การเก็บหน่อไม้ขาย 14.32% และอื่น ๆ 13.89%

Table 1. Average income and sources of earning of forest households by villages in 1991

unit : baht/household/year

Villages	Sources of income				Total
	Crop	Wage	Bamboo shoots	Other	
Wang-chaum	14700.64 (60.95%)	2395.20 (9.93%)	3227.10 (13.38%)	3795.20 (15.73%)	24118.14
Nong-plong	7366.00 (32.50%)	5159.63 (22.76%)	6365.83 (28.08%)	2777.78 (16.66%)	22669.45
Nong-prom	6345.61 (30.11%)	10654.80 (50.57%)	2506.60 (11.90%)	1563.20 (7.42%)	21070.21
Hin-laos	12532.07 (41.21%)	11362.34 (37.36%)	1968.48 (6.47%)	4548.13 (14.96%)	30411.03
Total	40944.54 (41.67%)	29571.97 (30.09%)	14068.01 (14.32%)	13684.31 (13.89%)	98268.83
Average	10236.14 (41.68%)	7392.99 (30.10%)	3517.00 (14.32%)	3412.08 (13.89%)	24567.20

รายจ่ายของครอบครัว รายจ่ายของครอบครัวเกิดจากการใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นเป็นรายจ่ายประเภทที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าสุราและบุหรี่เป็นอันดับสองรองจากค่าอาหาร นอกจากนั้นก็ค่าน้ำและรักษาพยาบาล ค่าเครื่องใช้ในบ้าน ค่าเสื้อผ้า ค่าเดินทาง ค่าศึกษาของบุตร และอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในที่นี้จะสรุปรายจ่ายเฉลี่ยของแต่ละหมู่บ้านเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิเพื่อแสดงให้เห็นถึงการออมสุทธิของราษฎรในชุมชนนี้ การออมสุทธิเกิดจากการหักรายจ่ายออกจากรายได้สุทธินั่นเอง ตัวเลขดังกล่าวแสดงไว้ใน Table 2

Table 2. Average net saving of sample households in 1991

unit : baht/household/year

Villages	Average income	Average expenditure	Average net saving
Wang-chuam	24118.14	23260.36	857.78
Nong-plong	22669.45	25727.07	-3057.62
Nong-prom	21070.21	20105.64	964.57
Hin-laos	30411.03	21363.61	9047.42
Average	24567.20	22614.17	1953.03

จะเห็นว่า การพึ่งพาป่าไผ่เพื่อเป็นรายได้เสริมของราษฎรในชุมชนนี้นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากราษฎรเองมีการออมสุทธิที่ต่ำมาก ถ้าหากไม่มีการเก็บหน่อไม้เพื่อเป็นรายได้เสริมแล้ว ก็คาดว่ารายได้ของครอบครัวของราษฎรในชุมชนนี้ก็จะยิ่งขัดสนไปกว่าเดิมอย่างแน่นอน

สถานภาพการจัดการป่าไผ่ซับลังกาโดยรัฐและผลประโยชน์ในการจัดการ

สถานการณ์ทางกายภาพของป่าไผ่ซับลังกา ป่าไผ่ซับลังกาประกอบด้วยไม้ไผ่ 2 ชนิด คือ ไผ่รวก และไผ่ป่า โดยมีไผ่รวกเป็นไผ่ชนิดเด่นถึง 90% จำนวนกอไผ่ทั้งหมดมี 98,812 กอ เฉลี่ยกอละ 56 ลำ จำนวนลำทั้งหมด 5,559,300 ลำ แบ่งเป็นจำนวนลำไผ่เป็น 3,207,225 ลำ และลำตาย 2,352,075 ลำ จำนวนไผ่เป็นยังแบ่งออกเป็นไผ่ที่มีอายุ 1-3 ปี จำนวน 1,532,150 ลำ และไผ่ที่มีอายุมากกว่า 3 ปี จำนวน 1,665,075 ลำ เปอร์เซ็นต์ของลำไผ่เป็นต่อลำไผ่ตายคิดเป็น 57.5 ต่อ 42.5 และสัดส่วนของลำอายุ 1-3 ปี ต่อลำอายุมากกว่า 3 ปีคิดเป็น 27.6 ต่อ 72.4 (Table 3)

Table 3 Quantity of bamboo culms in Sultana forest in 1989

Detail	Quantity
No. of clumps	98,812
No. of culms	5,559,300
No. of living culms	3,207,225
No. of dead culms	2,352,075
No. of 1-3 years old culms	1,532,150
No. of 3 years old culms	1,665,075

Note : Derived from Permsak *et al.*, 1989

หน่วยงานรับผิดชอบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป่าไผ่ซับลังกามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดคือ โครงการหมู่บ้านป่าไผ่ซับลังกา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา กรมป่าไม้ นอกจากนี้ยังอยู่ในการดูแลของป่าไม้อำเภอชัยบาดาล ป่าไม้จังหวัดลพบุรี ป่าไม้เขตสระบุรี และองค์การบริหารส่วนราชการ จังหวัดลพบุรี การควบคุมดูแลป่าไผ่ซับลังกานั้นอาศัยกฎหมายที่เกี่ยวข้องภายใต้พระราชบัญญัติ 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

การจัดการป่าไผ่ซับลังกาโดยรัฐ ตามระเบียบของกรมป่าไม้ ป่าไผ่ซับลังกาซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติซับลังกา จะมีการใช้ประโยชน์ได้เพียงเฉพาะการตัดลำไผ่เพื่อใช้ในครัวเรือนหรือสาธารณกุศลไม่เกินรายปีละ 500 ลำ และการเก็บหาหน่อไม้เพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น หากจะมีการทำไม้ไผ่หรือเก็บหน่อไม้เพื่อการค้า จะต้องมีการขออนุญาตตามระเบียบที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่ในสภาพการณ์ที่เป็นจริงเนื่องจากราษฎรในพื้นที่มีฐานะที่ยากจน การประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้ผลผลิตต่ำและมีรายได้ต่ำราษฎรต้องละทิ้งถิ่นฐานเข้าไปหางานทำในกรุงเทพมหานครในฤดูแล้ง ทำให้สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนนี้ไม่ค่อยมีเสถียรภาพ ประกอบกับในพื้นที่มีป่าไผ่อยู่เป็นบริเวณถึง 3,000 ไร่ ทางองค์การบริหารราชการ

ส่วนจังหวัดลพบุรี โดยผู้ว่าราชการจังหวัดร่วมกับป่าไม้อำเภอชัยบาดาลและป่าไม้จังหวัดลพบุรี จึงได้ออกประกาศให้ราษฎรเข้าไปเก็บหาหน่อไม้ในป่าไผ่ซับลังกาเพื่อนำมาจำหน่ายเป็นการค้าได้ การประกาศดังกล่าวถือว่าเป็นการอะลุ่มอล่วยเพื่อช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้กับราษฎรเป็นกรณีพิเศษ นอกกระเบียบของกรมป่าไม้ ส่วนการตัดลำไผ่ยังคงควบคุมให้เป็นไปตามระเบียบ กล่าวคือ ไม่อนุญาตให้มีการตัดลำไผ่เพื่อการค้าใด ๆ ทั้งนี้ นอกจากจะมีการขออนุญาตโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้วเท่านั้น

ดังนั้น การจัดการป่าไผ่ซับลังกาโดยรัฐ จึงได้มีการอนุญาตให้เก็บหาหน่อไม้ขายได้ แต่การใช้ลำไผ่อนุญาตให้ใช้ได้เฉพาะในครัวเรือนเท่านั้น โดยการตัดลำไผ่มาใช้จะไม่มีการควบคุมใด ๆ มากไปกว่าตามระเบียบว่าด้วยการอนุญาตทำไม้ไผ่ แต่สำหรับการเก็บหาหน่อไม้ขายนั้นจะต้องอยู่ในการควบคุมของทางองค์การจังหวัดลพบุรี และหน่วยงานกรมป่าไม้ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ อาจจะมีการเก็บหาหน่อไม้ขายได้เฉพาะในฤดูกาลที่ทางราชการประกาศเท่านั้น ซึ่งการกำหนดฤดูกาลดังกล่าวทางราชการจะประกาศให้ทราบเป็นรายปี

หลักเกณฑ์การพิจารณากำหนดฤดูกาลเก็บหาหน่อไม้ของทางราชการนั้น อาศัยวิจารณ์ฐานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในท้องที่เป็นผู้พิจารณา ส่วนมากมักจะประกาศให้เก็บหาหน่อไม้ได้ในช่วงที่ฝนตกลงมาและมีหน่อไม้แทงหน่อขึ้นมาสักระยะหนึ่งก่อนแล้วจึงประกาศเปิดป่าให้เข้าไปเก็บหาหน่อไม้ได้ หลังจากนั้นประมาณ 40 วันก็จะประกาศปิดป่าเพื่อให้หน่อไม้เหลือมากพอสำหรับการเจริญเติบโตเป็นต้นไผ่ต่อไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของป่าไผ่ด้วย ดังนั้น จึงปรากฏว่าในบางปีจะไม่มีการเปิดป่าเพื่อเก็บหาหน่อไม้เลย เนื่องจากความแห้งแล้งและหน่อไม้มีจำนวนน้อย เช่นในปี 2531 ที่ผ่านมาเป็นต้น

ส่วนการควบคุมการใช้ประโยชน์หน่อไม้และลำไผ่ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์นั้น อาศัยความร่วมมือจากหน่วยพิทักษ์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 7 คน ดูแลพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 96,875 ไร่ หรือคิดเป็นความรับผิดชอบต่อพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้งหมด 13,839 ไร่ต่อคน และคิดเป็นความรับผิดชอบเฉพาะต่อพื้นที่ป่าไผ่ซับลังกาเท่ากับ 429 ไร่ต่อคน นอกจากนี้โครงการหมู่บ้านป่าไม้ซับลังกาก็มีส่วนในการดูแลป่าไผ่ซับลังกานี้เช่นกัน

ค่าใช้จ่ายของรัฐในการจัดการป่าไผ่ การควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์ป่าไผ่นั้น ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ซึ่งมีตำแหน่งการบริหารงานในปี 2534 โดยมีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 7 คน ได้แก่

1. นักวิชาการป่าไม้ 7	1 คน	อัตรา	16,300	บาทต่อเดือน
2. เจ้าพนักงานป่าไม้ 3	1 คน	อัตรา	4,500	บาทต่อเดือน
3. เจ้าพนักงานป่าไม้ 2	1 คน	อัตรา	3,210	บาทต่อเดือน
4. พนักงานพิทักษ์ป่า	2 คน	อัตรา	3,750	บาทต่อเดือน
5. พนักงานพิทักษ์ป่า	1 คน	อัตรา	3,000	บาทต่อเดือน
6. พนักงานพิทักษ์ป่า	1 คน	อัตรา	2,700	บาทต่อเดือน

และบริหารงานภายใต้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรแต่ละปี ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งในปี 2529 จนถึงปัจจุบันดัง

Table 4

Table 4. Government budget of Sublanka Wildlife Sanctuary area, 1986-91

Fiscal year	Budgets				unit baht
	Staff wage	Expenditure	Other	Total	
2529	180,000	60,000	78,000	318,000	
2530	180,000	60,000	78,000	318,000	
2531	215,340	57,000	79,800	352,140	
2532	235,000	60,000	96,000	391,000	
2533	383,000	57,000	91,000	531,000	
2534	740,250	57,000	91,000	888,250	
Total	1,933,590	351,000	513,800	2,798,390	
Average/rai/year	3.33	0.60	0.88	4.81	
Expenditure for the 3,000 rai of bamboo forest/year	9,990	1,800	2,640	14,430	

นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการดูแลเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นั้น ควรจะพิจารณาค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งโครงการหมู่บ้านป่าไม้ซับลังกาไว้ด้วย เพราะการจัดตั้งโครงการหมู่บ้านป่าไม้ซับลังกานั้นก็เพื่อผลประโยชน์ในการปกป้องพิทักษ์ป่าต้นน้ำลำธารในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา โดยการอพยพราษฎรออกจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวมาจัดตั้งหมู่บ้านอยู่บนพื้นราบ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาค่าใช้จ่ายส่วนนี้ไว้ด้วย รายละเอียดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ แสดงใน Table 5

Table 5. Government budget of Sublanka community forest project

Fiscal year	Expenditure	unit baht
2528	2,973,850	
2529	1,370,650	
2530	3,502,750	
2531	803,800	
2532	1,988,500	
Total	10,639,550	
Average/rai/year	21.97	
Expenditure for 3,000 rai of bamboo forest/year	65,910	

ดังนั้นค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการจัดการดูแลป่าไม้ 3,000 ไร่ จึงเกิดจากค่าใช้จ่ายทั้งสองรวมกันดังแสดงใน Table 6

ผลประโยชน์ในการจัดการป่าไม้ซับลังกาโดยรัฐ ผลประโยชน์จากการจัดการป่าไม้ซับลังกา มีทั้งทางตรงได้แก่ การใช้ลำไม้และหน่อไม้ และผลประโยชน์ทางอ้อม เช่น การรักษาหน้าดิน การป้องกันน้ำท่วม แต่ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะผลประโยชน์ทางตรงเท่านั้น

Table 6. Average expenditure per year in maintaining the bamboo forest

Type of expenses	Average per rai	unit : baht/year
		For 3,000 rai
1. Expenditure of Sublanka Wildlife Sanctuary Area	4.81	14,430
2. Expenditure of Sublanka Community Forest Project	21.97	65,910
Total	26.78	80,340

1. ผลประโยชน์จากลำไผ่ จากปริมาณลำไผ่ทั้งสิ้น 5,559,300 ลำ หากพิจารณาถึงประโยชน์ที่พึงได้รับจากไม้ไผ่ที่ควรนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งมีจำนวน 1,665,075 ลำ ป่าไผ่พื้นที่นี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ถึง 2,097,994 บาท เมื่อคิดจากราคาลำไผ่ 1.26 บาท

2. ผลประโยชน์จากหน่อไม้ ไม้ไผ่อายุ 1-3 ปี จะสามารถแตกหน่อใหม่ให้ผลผลิตได้เฉลี่ยลำละ 5-6 หน่อ จากลำอายุ 1-3 ปีซึ่งมีอยู่ 1,532,150 ลำ จะสามารถแตกหน่อใหม่ได้ 9,192,900 หน่อ ถ้ากำหนดให้ การเก็บหน่อไม้ที่เหมาะสมคือควรเก็บเพียงครึ่งหนึ่งของหน่อไม้ทั้งหมด (เพื่อให้อัตราการเจริญเติบโตของ ป่าไผ่คงที่) จะได้หน่อไม้เท่ากับ 4,596,450 หน่อ หน่อไม้ที่เก็บมาเผาและลอกเปลือกแล้วประมาณ 8 หน่อ คิดเป็น 1 กิโลกรัม ดังนั้นจะได้หน่อไม้ 574,556.25 กิโลกรัม ราคาหน่อไม้กิโลกรัมละ 2.50 บาท จะได้ ผลประโยชน์เท่ากับ 1,436,390.6 บาท สรุปผลประโยชน์ลำไผ่และหน่อไม้จากศักยภาพปัจจุบันของป่าไผ่ ได้ดัง Table 7

Table 7. Revenue per year accrued from in situ potential potential culms and bamboo shoots in the Sublanka bamboo forest

Types	Quantity	Price (Baht/unit)	Revenue (Baht/year)
Bamboo culms (culms)	1,665,075	1.26	2,097,994.5
Bamboo shoots (kg.)	574,556.25	2.50	1,436,390.6
Total	-	-	3,534,385.1

Note : This estimation derived from the potential of the bamboo forest in 1989 and other value are not taken into account.

มูลค่าการใช้ประโยชน์ป่าไผ่ซับลังกาโดยชุมชน

การใช้ประโยชน์จากป่าไผ่ของสมาชิกหมู่บ้านป่าไผ่ซับลังกา มีการใช้ประโยชน์อยู่ 2 อย่างที่สำคัญ คือ

1. การใช้ประโยชน์ลำไผ่

การใช้ประโยชน์จากลำไผ่ของสมาชิกหมู่บ้านป่าไผ่ซับลังกา จะได้รับการอนุญาตให้ตัดลำไผ่มาใช้ได้ เฉพาะในครัวเรือนเท่านั้น มิให้มีการตัดลำไผ่เพื่อจำหน่ายทั้งสิ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ราษฎรจะใช้

ประโยชน์ลำไ้เพื่อการซ่อมแซมบ้านเรือน ล้อมรั้ว ทำโรงเก็บพืชผล เครื่องใช้ในบ้าน และเครื่องมือกลกรรมซึ่งมีปริมาณการใช้ลำไ้เฉลี่ยประมาณ 88 ลำต่อครอบครัวต่อปี

แม้ว่าทางราชการได้ห้ามมิให้มีการตัดลำไ้เพื่อการจำหน่าย แต่อย่างไรก็ตามการตัดลำไ้มาใช้สอยในครัวเรือนก็ได้ช่วยให้ราษฎรลดต้นทุนในการซื้อหาไม้ไ้ไปได้ ซึ่งหากพิจารณาในทางกลับกัน ถ้าราษฎรไม่มีลำไ้จากป่าไ้สำหรับการใช้สอยราษฎรก็ต้องประสบกับความเดือนร้อน เนื่องจากต้องเสียเงินในการซื้อหาวัสดุอื่น ๆ มาทดแทน ดังนั้นจึงถือว่าป่าไ้ได้สร้างมูลค่าที่เป็นประโยชน์แก่ราษฎรจำนวนหนึ่ง เมื่อคำนวณจากราคาซื้อขายลำไ้ในท้องถิ่นซึ่งคราวละ 1.26 บาท พบว่าราษฎรจะต้องจ่ายเงินทั้งสิ้นเท่ากับ $1.26 \times 88 = 110.94$ บาทต่อครอบครัวต่อปี หรือเท่ากับ 63,679.56 บาทต่อปีของสมาชิกหมู่บ้านป่าไ้ทั้ง 4 หมู่บ้าน

2. การเก็บหาหน่อไม้

การเก็บหาหน่อไม้ของราษฎรมีวัตถุประสงค์ 2 อย่างคือ เพื่อใช้สำหรับบริโภคและเพื่อใช้สำหรับจำหน่าย การเก็บหาหน่อไม้เพื่อการบริโภคจะใช้เวลาในตอนเย็นหลังจากเลิกงานประจำแล้ว แต่การเก็บหาหน่อไม้เพื่อการจำหน่ายจะใช้เวลาตลอดวันเริ่มตั้งแต่การเก็บหน่อไม้มาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในตอนเช้า และการเผาและลอกเปลือกในช่วงบ่ายและนำไปขายให้พ่อค้าในตอนเย็น ผู้เก็บหาหน่อไม้มีทั้งหญิงและชาย แต่ส่วนมากจะเป็นผู้ชาย

ข้อมูลในด้านการเก็บหาหน่อไม้เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 โดยการศึกษาของวินัย (2530) ซึ่งมีแต่ข้อมูลเรื่องจำนวนและมูลค่าการขายหน่อไม้เท่านั้น การศึกษาอย่างละเอียดได้เริ่มขึ้นในปี 2531 แต่ปรากฏว่าป่าไ้ประสบกับความแห้งแล้ง หน่อไม้ที่เกิดขึ้นมีจำนวนน้อยและขนาดเล็ก อีกทั้งโครงการปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติป่าซับลับการ่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดประกาศห้ามให้มีการเข้าไปหาประโยชน์จากป่าไ้ในพื้นที่โครงการ เพื่อเปิดโอกาสให้ป่าไ้ได้มีเวลาในการฟื้นฟูสภาพ และได้ประกาศอนุญาตอีกครั้งในปี 2532 ดังนั้นจึงมีการสำรวจการใช้ประโยชน์ป่าไ้อย่างจริงจังในปีนั้น และได้มีการสำรวจเพิ่มเติมอีกครั้งในปี 2534 ซึ่งได้ผลการสำรวจดังนี้

2.1 การเก็บหาหน่อไม้

ปี 2532 อยู่ในระหว่างวันที่ 9 สิงหาคมถึง 25 กันยายน เป็นเวลา 48 วัน

ปี 2534 อยู่ในระหว่างวันที่ 8 สิงหาคมถึง 22 กันยายน เป็นเวลา 44 วัน

2.2 ลักษณะของการเก็บหาหน่อไม้

จากการสำรวจวิธีการในการเก็บหาหน่อไม้ของราษฎรทั้ง 4 หมู่บ้าน พบว่า 90% ของจำนวนผู้เก็บหาหน่อไม้จะมีวิธีการเก็บหาหน่อไม้แบบเก็บหมด กล่าวคือ จะเก็บหน่อไม้ที่พบทั้งหมดโดยมิได้คำนึงถึงการเหลือหน่อไม้ไว้เจริญเติบโตต่อไป มีเพียง 10% ของผู้เก็บหาหน่อไม้เท่านั้นที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้

หน่อไม้ที่ราษฎรเลือกเก็บจะมีขนาดใหญ่ อวบ คือมีความสูงของหน่อประมาณ 40 เซนติเมตรจากพื้นดิน เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 15-20 เซนติเมตร นำมาทำการเผาและลอกเปลือกออกเพื่อส่งขายต่อไป

2.3 ปริมาณการซื้อขาย

ปี 2530 ปริมาณหน่อไม้ไผ่รวกที่มีการซื้อขายทั้งหมดประมาณ 131,274 กก.

ปี 2532 ปริมาณหน่อไม้ไผ่รวกที่มีการซื้อขายทั้งหมดประมาณ 197,253 กก. โดยแยกเป็นบ้านหินลาว 12,932 กก. บ้านวังเชื่อม 60,336 กก. บ้านหนองพรม 38,449 กก. บ้านคลองหิน 34,785 กก. และบ้านหนองปล้องประมาณ 50,751 กก.

ปี 2534 ปริมาณหน่อไม้ไผ่รวกที่มีการซื้อขายทั้งหมดประมาณ 145,162 กก. ปริมาณดังกล่าวแยกเป็นบ้านหินลาว 17,725 กก. บ้านวังเชื่อม 33,120 กก. บ้านหนองพรม 22,982 กก. และบ้านหนองปล้อง 71,425 กก. (Table 8)

Table 8. Quantity of bamboo shoots sold in 1987, 1989 and 1991

Villages	Quantity of bamboo shoots sold					
	in 1987		in 1989		in 1991	
	Quantity (kg.)	Revenue (Baht)	Quantity (kg.)	Revenue (Baht)	Quantity (kg.)	Revenue (Baht)
Wang-chuam	*	*	60,336	*		80,677.5
Nong-plong	*	*	50,751	*		171,877.5
Nong-prom	*	*	38,449	*		62,665
Hin-laos	*	*	12,932	*		45,275
Khleng-hin	-	-	34,785	*	-	-
Total	13,247	223,120	197,253	361,207	145,162	360,495

Note : * The data of each village were not separately studied

1. derived from Winai (1987)

2. derived from Permsak *et.al.* (1989)

2.4 ราคาซื้อขาย

ราคาหน่อไม้ที่พ่อค้าท้องถิ่นรับซื้อจากราษฎร อยู่ระหว่าง 1.50-2.00 บาทต่อกิโลกรัมในปี 2530 และ 2532 สำหรับในปี 2534 ราคาหน่อไม้อยู่ในระหว่าง 2.00-3.50 บาทต่อกิโลกรัม จากการคำนวณมูลค่าการซื้อขายหน่อไม้ในหมู่บ้านเป็นดังนี้

ปี 2530 คิดเป็นมูลค่า 223,120 บาท

ปี 2532 คิดเป็นมูลค่า 361,207 บาท

ปี 2534 คิดเป็นมูลค่า 360,485 บาท

ส่วนราคาซื้อขายที่พ่อค้าท้องถิ่นขายให้พ่อค้าคนกลาง เพื่อขนไปจำหน่ายยังโรงงานประมาณ 1.75-2.25 บาทต่อกิโลกรัมในปี 2532 และ 2.25-3.50 บาทต่อกิโลกรัมในปี 2534 โดยพ่อค้ารับซื้อหน่อไม้จะได้กำไรจากการขายต่อกิโลกรัมละประมาณ 0.25-1.00 บาท ขึ้นอยู่กับราคาที่พ่อค้าคนกลางจะได้จากการนำไปขายยังโรงงานหน่อไม้ปีอื่นที่ จากการนำไปขายที่โรงงานจะได้ราคาประมาณกิโลกรัมละ 4-6 บาทในปี 2532 และกิโลกรัมละ 6-8 บาทในปี 2534 โรงงานหน่อไม้ปีบจะทำหน่อไม้บรรจุลงในปีบประมาณ 13

กิโลกรัม แล้วปัดผึงด้วยตะกั่ว และส่งจำหน่ายยังท้องตลาดทั่วไปในราคา 140-150 บาท โดยส่วนหนึ่งประมาณร้อยละ 30 ส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ และส่วนที่เหลือส่งไปจำหน่ายตลาดภายในประเทศประมาณร้อยละ 70

บทวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ป่าไม้ชล้างของชุมชน

การใช้ประโยชน์ป่าไม้โดยชุมชนที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักการจัดการป่าไม้เพื่อผลผลิตยั่งยืนแล้วนั้น จะเห็นว่า การใช้ประโยชน์ดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากการตัดลำไม้ออกมาใช้มันอยู่ในปริมาณที่น้อยมากเมื่อเทียบกับศักยภาพของป่าไม้ที่มีอยู่ ทั้งนี้ก็ด้วยสาเหตุที่ไม้ไฟในเขตป่าสงวนแห่งชาตินั้นจะมีการทำออกเพื่อการค้าได้ก็ต่อเมื่อมีการขออนุญาตตามระเบียบซึ่งการขอรับอนุญาตดังกล่าวนั้นค่อนข้างจะยุ่งยากซับซ้อนเกินกว่าที่ชาวบ้านจะปฏิบัติตามได้ และถึงจะสามารถดำเนินการตามขั้นตอนได้แล้ว ก็ต้องอาศัยเครื่องมือ อุปกรณ์และเงินทุนในการทำไม้ไฟอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านก็ไม่สามารถจัดหาปัจจัยดังกล่าวได้ ดังนั้น หากจะมีการขออนุญาตในการทำไม้ไฟออกจริง ๆ ผู้ที่ได้รับประโยชน์ก็คือนายทุนจากนอกหมู่บ้านซึ่งทรัพย์สินและเป็นผู้กว้างขวางในท้องถิ่น การกระทำดังกล่าวนี้ก็จะเป็นการสนับสนุนให้ชาวบ้านขาดแรงจูงใจในการรักษาป่ามากยิ่งขึ้น เพราะคนไม่ได้รับประโยชน์จากการรักษาป่า

จากการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นว่า ปริมาณลำไม้ที่ชาวบ้านตัดออกมาใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อครอบครัวเท่ากับ 87 ลำต่อปี (Table 9) หากคิดเป็นปริมาณการใช้ประโยชน์ของทั้ง 4 หมู่บ้าน จำนวน 574 ครัวเรือน จะมีลำไม้ถูกตัดออกมาใช้ประมาณ 50,512 ลำต่อปี เมื่อเทียบกับจำนวนลำไม้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้คือลำไม้อายุมากกว่า 3 ปีที่มีอยู่ในป่าไม้ทั้งสิ้น 1,665,075 ลำ จะพบว่า ชาวบ้านมีการตัดลำไม้มาใช้คิดเป็นสัดส่วนเพียง 3% เท่านั้น นับว่าเป็นปริมาณการใช้ที่ต่ำกว่าศักยภาพอย่างยิ่ง

ด้วยข้อจำกัดในการนำมาใช้สอยได้เพียงเพื่อประโยชน์ในครัวเรือน ทำให้ปริมาณอุปทานของไม้ไฟถูกตัดออกมาเป็นจำนวนน้อยและส่งผลให้ก่อไฟเกิดความเสื่อมโทรมและมีอัตราส่วนของลำไม้ตายและลำอายุน้อยกว่า 3 ปีต่อลำอายุ 1-3 ปีสูงถึง 72.4 ต่อ 27.6 การมีลำไม้ตายและลำอายุน้อยกว่า 3 ปีจะไม่ได้เกิดประโยชน์อะไรอีกต่อไป นอกจากนั้นยังทำให้ที่ว่างในกอไฟลดลง ทำให้หน่อใหม่ ๆ เติบโตขึ้นได้ยาก และจะแตกหน่อได้เฉพาะบริเวณรอบนอกของกอเท่านั้น ซึ่งเป็นการสูญเสียหน่อใหม่ที่จะแตกออกมาได้มากกว่านั้น

นอกจากนี้ การคงอยู่ของลำไม้ตายและลำไม้อายุมากกว่า 3 ปีก็ยังนับเป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกด้วย เพราะเป็นลำที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ได้ แต่กลับทิ้งไว้ให้แก่ตายไปในกอ การคงอยู่ของลำไม้แก่นั้น Kumar (1988) เสนอว่าควรคงอยู่เพียง 25% ในแต่ละกอก็เพียงพอแล้ว นั่นคือ ควรตัดลำไม้แก่ออก 75% ส่วนลำไม้ตายนั้นควรตัดออกได้หมด ส่วนประธาน (2531) เสนอว่า ควรตัดทั้งลำและลำตายออกจากกอให้หมดทุกลำเลย เหลือไว้เพียงลำอายุ 1-3 ปีเท่านั้น

Table 9. Bamboo shoots utilization of the Sublanka community in 1991

Villages	No. of household collecting bamboo shoots	No. of kg. per year	Average per household	Revenue (Baht/year)	Average revenue (Baht/year)
Wang-chuam	25	33,120	1324.6	80,677.5	3,227.1
Nong-plong	27	71,425	2645.4	171,877.5	6,365.8
Nong-prom	23	22,892	847.8	62,665.0	2,506.6
Hin-laos	12	17,725	709.0	45,275.0	1,968.5
Total	87	145,162	5,526.8	360,495	14,068
Average per household	-	-	1,381.7	-	3,517

หากวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจที่สูญเสียไปของการคงลำไผ่แก่ไว้ในกอ จำนวนทั้งสิ้น 1,614,563 ลำ (หักจำนวนลำไผ่ที่ชาวบ้านนำไปใช้ประโยชน์ออกแล้ว) จะคิดเป็นจำนวนเงินถึง 2,034,349.4 บาท เมื่อคิดราคาลำไผ่เท่ากับ 1.26 บาท หรือถ้าปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ Kumar (1988) ในการตัดลำไผ่แก่ออก 75% เพื่อให้คงลำไผ่ไว้ 25% ในกอ ก็จะมีลำไผ่แก่ที่ควรตัดออกมาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,210,922 ลำ (75% ของจำนวนลำไผ่แก่ 1,614,563 ลำ) ซึ่งจะคิดเป็นจำนวนเงิน 1,525,762 บาท เมื่อคิดราคาลำไผ่เท่ากับ 1.26 บาท (Table 10)

Table 10. Revenue loss per year of the remaining old culms

Percent of old culms should be remained in the culms	No. of culms to be cut	Revenue loss at the culm price of 1.26 baht
0%	1,614,563	2,034,349
25%	1,210,922	1,525,762

อนึ่ง การห้ามใช้ประโยชน์ลำไผ่ในปริมาณที่มากเกินไปเกินกว่าความต้องการใช้สอยในครัวเรือนของทางราชการนั้น ก็นับว่ามีเหตุผลพอสมควร เนื่องจากทางราชการยังขาดกำลังบุคลากรในการดูแลและควบคุมการใช้ประโยชน์จากป่าไผ่ให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม ดังนั้นถ้าหากมีการอนุญาตไปในตอนนี้ ไผ่ไผ่ก็คงจะถูกตัดจนหมดป่าโดยแน่แท้

สำหรับการเก็บหน่อไม้ พบว่า ปริมาณหน่อไม้ที่ชาวบ้านเก็บออกมาจำหน่ายนั้นเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปีเท่ากับ 1381.7 กิโลกรัมต่อปี หากคิดเป็นปริมาณการใช้ประโยชน์ของทั้ง 4 หมู่บ้าน จำนวน 574 ครัวเรือน จะมีหน่อไม้ถูกเก็บออกมาใช้ประโยชน์ประมาณ 793,095.8 กิโลกรัมต่อปี (คิดเป็น 70% ของหน่อไม้ทั้งหมดที่มีอยู่) เมื่อเทียบกับปริมาณหน่อไม้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ที่มีอยู่ทั้งสิ้น 574,556.25 กิโลกรัมต่อปี (หรือ 50% ของหน่อไม้ทั้งหมดที่มีอยู่ ซึ่งปริมาณนี้ถือว่าเป็นศักยภาพของหน่อไม้ ดู Table 7) จะเห็นว่าขณะนี้ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์หน่อไม้เกินกำลังศักยภาพของหน่อไม้ที่จะก่อให้เกิดผลผลิตยั่งยืนไปถึง

218,539.55 กิโลกรัมต่อปี หากอัตราการเก็บหน่อไม้ยังคงมากเกินศักยภาพประกอบกับการตัดลำไผ่ที่น้อยเกินศักยภาพเช่นนี้ต่อไปในอนาคต ป่าไผ่ผืนนี้ต้องประสบกับความเสื่อมโทรมอย่างแน่นอน

ปริมาณการใช้ประโยชน์ลำไผ่และหน่อไม้ทั้งหมดของชุมชนซับลังกา เมื่อเปรียบเทียบกับศักยภาพที่มีอยู่ได้แสดงไว้ใน Table 11 กล่าวคือ การใช้ประโยชน์ลำไผ่นั้นต่ำกว่าศักยภาพที่แท้จริงของป่าไผ่ที่มีอยู่คือใช้ประโยชน์ไปเพียง 3% ของปริมาณที่สามารถใช้ได้เท่านั้น คิดเป็นมูลค่าควรจะได้รับ 2,034,349 บาทต่อปี ส่วนการใช้ประโยชน์หน่อไม้กลับใช้เกินศักยภาพไปถึง 20% ของปริมาณที่ควรใช้ประโยชน์ได้คิดเป็นมูลค่าที่สูญเสียไป 546,348.88 บาทต่อปี สถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่เป็นอยู่นี้ อาจก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของป่าไผ่ได้ในระยะยาว ดังนั้นจึงควรปรับปรุงสภาพการใช้ประโยชน์จากป่าไผ่ให้เหมาะสมตามศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อให้ผลผลิตจากป่าไผ่คงอยู่ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

Table 11. Quantity per year of bamboo culms and bamboo shoots utilized by the Sublanka community compared to the potential production

Type of utilization	Quantity	Note
Bamboo culms (culms)		
Potential	1,665,075	1,614,563 more culms should be used and
Actual use	50,512	+ 2,034,349 baht/year would be benefit from the use
Bamboo shoots (kg)		
Potential	574,556.25	218,539.55 kg./year of bamboo shoots are
Actual use	793,095.8	overutilized and revenue of -546,348.88 baht/year would be lost

สรุป

ชุมชนในหมู่บ้านป่าไม้ซับลังกา จังหวัดลพบุรี ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจนได้พึ่งพาอาศัยการใช้ประโยชน์ป่าไม้ซับลังกาในด้านการเสริมรายได้ให้กับครอบครัวปีหนึ่งๆ เป็นมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 3,517 บาทต่อครอบครัวต่อปี โดยมีการใช้ประโยชน์หลัก 2 อย่างคือ นำลำไผ่มาใช้สอยในครัวเรือนและเก็บหน่อไม้มาบริโภคและจำหน่าย จากการศึกษพบว่า ปริมาณการใช้ประโยชน์ลำไผ่และหน่อไม้ไม่เหมาะสมกับศักยภาพที่แท้จริงของป่าไผ่ กล่าวคือ มีการใช้ประโยชน์จากการเก็บหน่อไม้มากเกินศักยภาพ ในขณะที่การใช้ประโยชน์จากลำไผ่กลับต่ำกว่าศักยภาพอย่างมาก สถานการณ์ดังกล่าวนี้อาจนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของป่าไผ่ได้ในอนาคต แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ ก็ควรที่จะกำหนดระยะเวลาและบริเวณการเก็บหาหน่อไม้ให้ชัดเจนมากขึ้น ตัดลำไผ่แก่ออกจากกอและนำไปใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น ทั้งนี้โดยควรจะต้องอยู่ในการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่และกรรมการของหมู่บ้านด้วย

เอกสารอ้างอิง

ประสาน บำรุงราษฎร์. 2521. การปลูกไผ่เพื่อเป็นอาชีพเสริม เอกสารโรเนียว กรมป่าไม้

- เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมณ์ และคณะ. 2532. สถานภาพและการจัดการแบบดั้งเดิมของหมู่บ้านป่าไม้ซับลังกา. กรมป่าไม้
- วินัย โสมณวัตร. 2530. โครงสร้างและการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านป่าไม้ซับลังกา อำเภอไชยบาดาล จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Kumar, M. 1988. Reed bamboos (*Ochlandra*) in Kerala : Distribution and management. In: R. Rao, R. Gnanaharan, and C. B. Sastry (eds.). Bamboos Current Research The Kerale Forest Research Institute, India.